

Rytmiserade läkemedel

Rh-medlens bakgrund och praxis

av Peter A. Pedersen, Jan Ziolkowski

Till minne av Theodor Schwenk (8/10 1910-29/9 1986)

Artikeln tillägnas kollegerna i arbetskretsen Rh på Weleda i Schwäbisch Gmünd, södra Tyskland, åren 1990-1996

Sammanfattning

Rudolf Steiner gav 25 nov. 1917 en storslagen beskrivning av betydelsen av tidpunkten på dygnet vid framställningen av en substans, för vilken verkan på människan substansen får. Konkret föreslår han att man ska ta hänsyn till krafterna från Fiskarnas och Jungfruns stjärnbilder resp morgon- och kvällsprocesserna vid framställningen av substanser. Weledas tillverkningsförfaranden för Rh-medlen är ett av försöken att omsätta Rudolf Steiners uppslag i praktiken.

Tillverkningen: växten finfördelas direkt efter skörd, saften pressas ur och fylls på i behållare och förs till jäsning under rytmisk inverkan av värme, ljus och rörelse. På morgonen värms pressaften till 37°C och på kvällen kyls till 4°C. Vätskan rörs väl under bägge förändringsfaserna, först under 180 minuter, sedan under en fem-veckors-period stegvis nedtrappning till 10 min. Genom den syra som bildas allteftersom stannar jäsningsprocessen av. Därefter filtreras pressaften. Av den urtinktur som nu framställts görs injektionsvätska/ampuller, vattenlösningar och ögondroppar genom potensering med tillsats av vatten. Vidare görs en ögonsalva och ett preparat i tablettform av Rh-urtinkturen. Tabell 1 visar en översikt av de i Tyskland tillgängliga preparaten.

Nyckelord

Beredningar utan alkohol, Fiskarna (♄) och Jungfrun (♍), framställningsförfaranden, morgon- och kvällskrafter, farmaceutiska processer, rytm, hållbarhet.

1. Inledning: Rytmer i naturen

Rytmska förlopp finns överallt i naturen och hos människan. En del fluktuationer, så som cirkadianska rytmer/dygnrytmer, är lätt igenkännbara, andra är förborgade. Rudolf Steiner gav med sina uppslag en viktig impuls för studiet av dessa rytmer och åt utvecklingen av fackområdet kronobiologi¹, ffa genom sin utsaga om att förhållandet mellan rytmen hos blodcirkulationen och andningen är 4:1 (P/A-kvot) (1). G. Hildebrandt (2) har med utgångspunkt i detta uttalande bl a studerat dygnsvariationen av P/A-kvoten. Det har sedan utvecklats en hel ny del av vetenskapen på detta område och undersökningen av puls-andningsvariationen blev ett diagnostiskt rutinhjälpmedel inom kardiologin, då den kan ge besked om hälsotillståndet på ett exakt sätt.

Växten kan beskrivas som en ”öppen gestalt” (Troll, citerat enl 3) som växer under hela dess liv och reagerar direkt på rytmer på jorden och från kosmos. Assimilationen under dagen och dissimilationen under natten liksom årstidsvariationerna hos växtens livsprocesser är tydliga uttryck för denna öppenhet resp reaktionsförmåga. Men hos växten finns därutöver en mängd andra rytmer. Som exempel - även på forskningsresultat från kronobiologi - kan nämnas att månrytmens inverkan på över 70 växtarter (och väldigt många djurarter) kunnat påvisas (4). Man har undersökt och påvisat ffa lunara eller semilunara rytmer i tillväxten och i syreförbrukningen (4).

Idag är därför rytmens betydelse för levande organismer allmänt känd, vilket det inte var under Rudolf Steiners livstid. Att Rudolf Hauschka blev imponerad av Rudolf Steiners svar på hans fråga ”Vad är liv?” är förståeligt, då han gav honom ett tillfredsställande svar, i motsats till det lärarna på högskolan svarade, när Rudolf Steiner sa: ”Studera rytmer - rytm bär liv” (citerat enl 5). Den upplevelsen gav Hauschka direkt impulsen till att utveckla framställningsförfarandet för det som idag är företaget WALA och indirekt även impulsen för utvecklingen av Rh-förfarandet. En rad ytterligare uttalande och förslag från Steiner hade sedan direkt påverkan på den konkreta utformningen av framställningsförfarandet. En avgörande impuls för utvecklandet av dessa framställningsförfarande var också önskemålet från läkarna, ffa från Ita Wegman, att ta fram läkemedelsberedningar utan alkohol (6, 7, 8).

Weledas Rh-förfarande beskrevs senast 1994, då med tyngdpunkten på historiken i utvecklingen av metoden (7). I denna artikel kommer den andliga bakgrunden att beskrivas, som resultat av det intensiva arbetet med föredrag av Rudolf Steiner gav i en arbetsgrupp på Weleda.

Framställningsförfarandet har nyligen upptagits i en den schweiziska farmakopén (9) i kort form (som nr: 17.7.9). En utförlig föreskrift finns i APC - Anthroposophic Pharmaceutical Codex (10). En publicering förbereds i den Europeiska farmakopén (Ph. Eur.).

2. Rudolf Steiners uttalanden

Första uttalandet till temat rytmiska förfaranden vid läkemedelstillverkning finns i ett föredrag hållet 25 november 1917 (11). Där talar Rudolf Steiner om olika då framtida utvecklingsmöjligheter, bl a om att kunna binda samman människokraften med kraften hos maskiner (11, sid 218), ex vis med formuleringen: ”Människan kommer att på sätt och vis kunna leda in sina intensioner, sina tankar i maskinernas krafter” (11, sid 219). Vidare förutspår han även kronofarmakologin/kronoterapin (11, sid 225) med att tala om att verkan av den tillförda substansen är beroende av den kosmiska konstellationen.

¹ kronobiologi är ett delområde inom biologin där organismers förmåga att mäta och reagera på tidens gång studeras. *uppgift från Wikipedia*

Ett nära nog revolutionerande uttalande är följande (11, sid 226): "... så kommer det i framtiden, då vetenskapen spiritualiserats, handla om ifall man ska utföra vissa processer på morgonen eller på kvällen eller vid middagstid" Senare kompletteras uttalandet som följer (11, sid 227): "... sådana arbeten ... som behöver utföras så att vissa processer görs på morgonen, pausas under dagen, och sedan så att den kosmiska strömmen åter får genomströmma det på kvällen, och sedan att detta åter bevaras rytmiskt till nästa morgon." - "Till detta kommer ett flertal arrangemang vara nödvändiga."

Han talar om dessa kosmiska strömmar genom att nämna krafterna i djurkretsen och säger att man bör arbeta med krafterna från Fiskarna och från Jungfrun (11, sid 228): "Det kommer att vara den goda, den läkebefrämjande vetenskapens uppgift att låta vissa kosmiska krafter uppstå, som kan bli till på jorden genom strömmar, från två kosmiska riktningar. Dessa kosmiska strömmar, från två riktningar kommer att vara: Fiskarna-Jungfrun. Det kommer framförallt vara frågan om att upptäcka hemligheten om hur de solkrafter som verkar från den riktningen Fiskarna är förbinder sig med dem som verkar från den riktningen där Jungfrun är. Det goda ur det kommer att vara att man upptäcker hur krafter från två håll ur kosmos, morgon- och kvällskrafter, kan ställas i mänsklighetens tjänst: å ena sidan från Fiskarnas håll och å andra från Jungfruns håll."

Det handlar om en stor vision, och samtidigt om en väldig forskningsuppgift för en spirituellt vetenskap. Det förväntade resultaten av ansträngningarna formuleras som följer (11, sid 230): "man kommer att veta att det uppstår en annan substans ifall man tillverkar den med processer på morgonen och på kvällen eller med processer vid middagstid eller vid midnatt. Man kommer att veta att sådana substanser verkar helt annorlunda på trefalden: Gud, dygd och odödlighet."² Till det hör även fortsättningen (11, sid 231): "Av det som uppstår ur samverkan av det som kommer från Fiskarna och det som kommer från Jungfrun, kommer inget kunna åstadkommas som är orätt"

Det förtydligas ännu en gång att det är samverkan av, att förbinda två kraftströmmar, som är det väsentliga, så att "kosmiska krafter ... kan uppstå på jorden" (11, sid 228). Möjligheten att låta processer vid middagstid och vid midnatt samverka nämns inte, inte heller verkningarna av processer på morgonen enbart eller processer enbart på kvällen.

Frågan är ändå intressant varför middagskrafterna (och de vid midnatt) som är tillordnade stjärnbilden Tvillingarna (resp Skytten) bör undvikas? Kan man åstadkomma "orätt" med dessa krafter? Och vad innebär då det uttrycket? Var föreställningarna hos de första antroposofiska farmaceuterna för starkt färgade av framställningen i föredraget? Rudolf Steiner beskriver även i föredraget att vissa brödraskap kommer att försöka använda krafterna från Tvillingarna eller Skytten för sina syften - västliga brödraskap kommer att använda krafterna från Tvillingarna, middagskrafterna, i jordmagnetismens form, för att inverka på mänskligheten eller tom för att behärska den (11, sid 228, 229). Östliga brödraskap kommer att använda krafterna från Skytten för att "förföra östra Europa" (11, sid 230).

Det låter ju mycket farligt - ja kanske farligare än terrorism - för att hemliga brödraskapen ju kan verka i det fördolda, utan att vi lägger märket till verkan av det. Ur detta uppstår ju direkt frågan om det verkligen strömmar onda krafter från stjärnbilden Tvillingarna? Det är en svår fråga men det finns inget som tyder på ett stöd för ett sådant antagande. I den sk Düsseldorf-föredragsserien 1909 (12) skildrar Rudolf Steiner i fjärde föredraget djurkretsens tillkomst. Under det som i antroposofin benämns den gamla solen, har kerubernas (Cherubims) hierarki verkat in i detta jordtillstånd ur fyra huvudriktningar och ur åtta biktningar, alltså inverkat ur tolv riktningar på denna gamla sol, och därigenom gestaltat och differentierat, verkat in så att organen i människan uppstod å ena sidan och å andra sidan så att anlagen till djurriket uppstod. Därför har också en del av dessa riktningar fått djurnamn - Väduren, Oxen, Kräftan, Lejonet osv. Det skedde allra senast under 600-talet f Kr i de sumerisk-babylonska språken. Gamla tiders invigda kallade de verksamma väsendena för djurcirkeln (grek. ζῳδιακός, zodiakus) en beteckning som ersattes på 1600-talet med ordet djurkretsen. De tolv djurkrets bilderna, stjärnorna på himlen, är följaktligen endast vägmärken och vägvisare som visar på riktningen ur vilken den kerub (Cherubim) verkar, som t ex betecknas med Lejonet. Vad gäller djurkretskrafterna så handlar det alltså om höga väsen ur första hierarkin.

Tydligt är dock att dessa tolv slag av keruber (Cherubim) hade och har olika uppgifter, och man kan därför - även med alla förbehåll - ur vårt inskränkta mänskliga perspektiv tala om en viss specialisering eller ensidighet. Vi ser ju människan som skapelsens fulländning och djuren som specialiserade dvs. ensidiga väsen. De kan ex vis simma eller klättra oerhört skickligt, medan t ex människans händer är mångsidiga: hon kan också simma och klättra men sämre än de specialiserade djuren. Man kan också åskådliggöra det så: gruppen med keruber (Cherubim) som verkar ur Fiskarna riktning (och som kan betecknas som Fiskarna) har skapat människornas och fiskarnas fötter. Vad skulle det ha blivit om endast dessa keruber (Cherubim) hade verkat?

Genom att betrakta det på det här sättet blir det tydligt att ordet "orätt" inte avser onda krafter. Det handlar istället om en viss ensidighet hos en kraft, som inte är önskvärd, i det fall man framställer en substans med målsättningen att ha verkan på människan, men som genom att samverka med en motsatt kraft kan utjämnas, den upphävs. Kanske kan människan ändå faktiskt åstadkomma något orätt, i betydelsen ont, om hon använder sig av Tvillingarnas eller Skyttens krafter. I alla fall talar Rudolf Steiner, i föredraget 25 nov 1917, om att brödraskap kan få makt över andra människor med hjälp av dem - vilket inte är möjligt när man använder krafter från Fiskarna och Jungfrun: "Ur samverkan av det som kommer från Fiskarna och från Jungfrun kommer man inte att åstadkomma något orätt" (11, sid 231).³

I ledsats nr 71 beskriver Steiner (13) i knappa ordalag att den första hierarkins väsen (här keruber (Cherubim)) verkar över den andra och tredje hierarkin: "Den starkaste, första hierarkin uppenbarar sig som det i det fysiska verksamma andliga. Den formar den fysiska världen till ett kosmos. Den andra och tredje hierarkin är då de tjänande väsenden." Med detta som

² Omnämmandet av dessa tre begrepp blir först begripligt genom studiet av hela föredraget från 25 november 1917 (11). De tre idéerna Gud, dygd och odödlighet spelar en viktig roll i föredraget. De används av Steiner för att visa på betydelsen av hur kosmiska konstellationer används (och missbrukas). "När ett 'livsfrö'/embryo blir till, så uppstår det därigenom att i det levande väsen, som detta 'livsfrö'/embryo utvecklas inom, verkar krafter från alla håll från kosmos, kosmiska krafter. Och när det sker en befruktning, så är det avgörande för vad som blir av den, vilka kosmiska krafter som varit verksamma vid befruktningen." (11, sid 223).

Begreppet dygd använder Steiner som utgångspunkt för en betraktelse om stjärnkonstellationens betydelse för hälsan - genom att observera vilken konstellation det är vid intagandet av substanser (11, sid 224-5). Idén om odödlighet används av vissa brödraskap i förändrad form som förlängning av livslängden (11, sid 225), vilket även eftersträvas av vissa brödraskap genom "att utnyttja kosmiska konstellationer" (11, sid 225).

³ I enlighet med detta potenserar man inte vid middagstid (eller vid midnatt) hos de antroposofiska läkemedelstillverkarna.

bakgrund blir det kanske också lättare möjligt att förstå uttalandet att ”vissa kosmiska krafter” ... ”kan uppstå på jorden” och ”det som verkar som solkraft ur kosmos från Fiskarnas riktning samverkar med det som verkar ur Jungfruns riktning”. Vi försöker sammanfatta uttalandena: De keruber (Cherubim) som verkar ur Fiskarnas resp Jungfruns riktningar, verkar modifierande på solkrafterna genom väsendena i den andra och tredje hierarkin. När det lyckas genom ”ett flertal arrangemang” att förbinda dessa båda strömningsriktningar, att få dem att samverka, kan kosmiska krafter utveckla sin verkan i öppna system såsom vätskor i rörelse (kosmiska krafter ”uppstår”).

Arbetsuppgiften är inte bara enorm, utan också omstridd, för det uttrycks såhär: vår värld är ”inte gudomligt väsen eller uppenbarelse eller verksamhet, utan gudomligt verk” (13, sid 101). I det verket finns ”det gudomliga inte längre ... utan endast dess former” (13, S. 99). Man kan därför beskriva uppgiften så att det handlar om att få denna verk-värld i ett tillstånd av öppenhet, vari den gudomligt-andliga världen kan utveckla sin verkan.

3. Utvecklingen av Rh-förfarandet

Denna arbetsuppgift, denna stora utmaning började - som bekant - Rudolf Hauschka (5, 6) som den förste inom den antroposofiska farmacin, att bearbeta från maj 1929. Även på Weleda sysselsatte sig farmaceuter och läkare med frågan om användandet av krafterna från Fiskarna och Jungfrun, vilket framgår ur protokoll från farmaceuternas konferenser under 1950-talet på Weleda. I dessa resonemang spelade också frågan om framställningen av alkoholfria läkemedel, i flytande form, en väsentlig roll. Ur dessa strävanden, fram till mitten på 50-talet, uppstår Rh-förfarandet (7, 14). En utförlig skildring av tillkomsthistorien skrevs av Ehrhardt (7), som börjar med försök, vilka genomfördes redan före 1924. Här ska huvudsakligen det målriktade utvecklingsarbetet från 1951 beskrivas.

För utvecklingen av tillverkningsförfarande och preparat på Weleda i allmänhet och Rh-förfarandet i synnerhet spelade följande personer en särskild roll, som fick uppslag eller anvisningar från Rudolf Steiner direkt: Walther Cloos (medarbetare 1925-1966⁴), Hans Krüger (1927-1972⁴ eller senare), Wilhelm Pelikan (1924-1964), Oskar Schmiedel (1912-1959) och Wilhelm Spiess (1922-1961). I protokollen från dessa personer överläggningar framgår att de ofta hänvisar till Rudolf Steiner. Dessa fem farmaceuter deltog i en eller flera av konferenserna som hölls 31/5-2/6 1951 och 15/1 1952 om frågor rörande framställningen av växtutdrag. Utgångspunkten för samtalen var - liksom för Rudolf Hauschkas ansträngningar - läkarnas önskemål att kunna få preparat utan alkohol. Schmiedel inleder (den 31/5 1951) med att säga: ”Dr Steiner hade i Ateljén sagt till honom: varje åtgärd för att göra det hållbart kommer att påverka preparatets verkan. Att ge patienten färskt nytillverkat kunde då vara en sorts ideal.“ ”Då den möjligheten inte står till buds vid industriell tillverkning diskuterades olika konserveringsmetoder (ättika, mjölkstyrning, tobakssaft, nedkylning, jäsning, läkemedel i fast form och som sirap.) Pelikan hänvisade senare till krafterna från Fiskarna och Jungfrun och att man inom jordbruket tog hänsyn till konstellationerna. Cloos tar upp skillnaden med å ena sidan morgon- och kvällskrafterna och å andra middags- och midnattskrafterna - och tillfogar: ”Till forskningsinstitutet gav dr Steiner bl a uppgiften att framställa samma substans på dagen och under natten.”

Som resultat av samtalen fattades beslutet ”att utveckla ett förfarande där det specifikt möjliggörs att de kosmiska morgon- och kvällskrafterna kan verka in vid beredningen av vattenbaserade växtläkemedel” (7). 1953 får läkaren Anselm Basold denna uppgift. Resultaten av Theodor Schwenks, sedan 1946, mångåriga experimentella undersökningar rörande frågan om ”bildningskrafternas” verkan beroende av tidpunkten på dagen (15, sid 50-60, 16) använder Basold för förverkligandet i praktiken.

⁴ Det regelbundna deltagandet i konferenserna i kretsen av farmaceuter räknas som medarbete - inte endast deltagande som gäst.

Schwenk kunde visa att vätskor i rörelse kan ta upp kosmiska verkningar och att dessa präglas in i mediet bestående. Resultaten av hans forskning visade vidare att olika tidpunkter kunde tillordnas bestämda stjärnbilder, oberoende av årstid. Det som framkom var följande förhållanden: att verkan av Fiskarna fanns vid klockan 6 och av Jungfrun klockan 18. Från sommaren 1951 hade Krüger genomfört försök med skakning av växtsafter och då iakttagit skillnader i de sk organoleptiska egenskaperna⁵ (lukt) och hållbarheten (att växtsaften förblev sur), att växtsafter skakade på morgonen och kvällen uppvisade ”bättre” sådana egenskaper än när de skakats vid slumpmässiga valda tidpunkter (17).

Till denna rörelse-vilo rytm tillfogade Basold en värme-rytm: på morgonen värmdes växtsaften till 37°C och kylde av på kvällen till 4°C. Försöksresultaten kunde så presenteras för läkarna 1956, även konkret med åtta preparat, i potenserna 1 till 6 resp 1-2 koncentrationer för tre vegetabiliserade metaller, i beredningsformerna ampuller och dilutioner (småflaskor på 10 ml) - totalt 40 nya produkter (18). Redan 1957 beskrev Basold (20) 22 preparat, där produktlistan omfattade 211 artiklar (20).

Under 1970-talet vidareutvecklades Rh-förfarandet genom att det så nödvändiga mikrobiologiska sakkunnandet beaktades (genom Dr. Rainer Müller). Under åren 1990-1996 befattade sig åter en tvärvetenskaplig arbetsgrupp intensivt med grunderna för Rh-förfarandet, dvs med alla relevanta föredrag och skrifter av Rudolf Steiner. Man kom till det resultatet att ännu en rytm skulle tillfogas, den mellan ljus och mörker. Möjligheten att förverkliga detta blev möjligt med Weledas nybygge för tinkur-tillverkningen i Wetzgau vid Schwäbisch Gmünd. Nybyggnationen och optimeringen av Rh-förfarandet koncipierades och följdes av en ny arbetsgrupp 2008-12.

4. Föreskrifterna för Rh-preparaten idag (föreskrifterna 21-22 i HAB, Homeopatiska farmakopén)

Framställningen av Rh-urtinkurer finns beskrivet i HAB, Homeopatiska farmakopén, (21) sedan fler årtionden tillbaks (första gången i andra tillägget 1983, i föreskrifterna 21-22) och förloppet beskrivs förkortat som följer: växten bearbetas direkt efter skörd, finfördelas och pressas och pressaften får mjölksyrejäsa under rytmisk inverkan av värme, ljus och rörning. Detta sker under inverkan av endast de mikroorganismer som finns på växten och utan substrattillskott, som ex vis socker. På morgonen värms pressaften under omrörning till 37°C och på kvällen kyls den under omrörning till 4°C. När omrörningen görs utsätts växtansatsen för ljus. Tiden för omrörningen minskar stegvis under de fem veckorna från 180 till 10 minuter. Genom syran som bildas, ffa mjölksyra, avtar jäsningsen allteftersom och pressaften filtreras. Om det efter fem veckor inte bildats tillräckligt med syra (uttryckt i pH-värde) behöver man låta jäsningsen fortsätta. Hela processen kan därför ta fem veckor eller längre, upp till åtta veckor.

Erfarenheten är att om växtmassan ger mindre än 50% pressaft, ska - enligt föreskrift 22 - den finfördelade växten (växtmassan innan pressning) värmebehandlas under 10 till 14 dagar med temperaturväxlingar från morgon till kväll med 35 till 39°C och från kväll till morgon med 2 till 6°C. Genom det blir fasta delar i viss mån mer flytande. Därefter görs pressningen och pressaften bearbetas enligt föreskrift 21 som det beskrivits ovan.

Rh-urtinkurerna förvaras på fyllda flaskor vid ca 16°C för att säkra hållbarheten.

I allmänhet ses jäsnings som en anaerob nedbrytning av substanser genom mikroorganismer och kan betecknas som liv utan syre (Pasteur); mikroorganismerna (bakterier och svampar) bryter ner organiskt material och bildar nya ämnen, vilket också Schwarzenberger-Schmitt (22) beskrivit och påvisat nyligen i sin doktorsavhandling om fermentering i vatten. Bakterier bildar företrädesvis mjölksyra av sockerarter och i mindre grad andra ämnen (22, sid 114-132). Jästsvampar bildar etanol. Vid 37°C är dock mängden av etanol och acetat som bildas mindre än i fermentering vid lägre temperatur, då högre temperaturer gynnar homofermentativa mjölksyrebakterier och hämmar etanolbildande jäst liksom heterofermentativa mjölksyrebakterier (22, sid 131). Det är intressant att Steiner ska ha föreslagit för dr K. Magerstädt ”att göra ett växtutdrag vid 37 graders värme. 37 grader är en kosmisk värme-entitet.” (citerat enligt 8). I Rh-förfarandet handlar det om en mjölksyrejäsnings, som för till en pH-sänkning och till en förbrukning av metaboliserbara substanser (”substrat”) - vilket för till att mikroorganismernas aktivitet avstannar så småningom; tinkturen har blivit mikrobiellt stabil, men inte steril.

Enligt HAB, Homeopatiska farmakopén, (21) ska tinkturen potentieras med vatten för injektionsanvändning; genom potensiering framställs huvudsakligen injektionslösningar (ampuller) och flytande vattenlösningar (Rh-dilutioner), men även enstaka ögondroppar (Tabell 1). Därutöver används Rh-urtinkurer som aktiva substanser i en ögonsalva och i Cardiodoron tableter. I en del länder kan man enl APC, Anthroposophic Pharmaceutical Codex (10) använda etanolhaltiga potenser för blandpreparat. Enligt artikelförfattarnas uppfattning är detta förfarandet inte att rekommendera, här används ju då etanolen som konserveringsmedel.

Urtinkurens mikrobiella hållbarhet är, som nämnts, betingad av den höga syrakoncentrationen (mätt som pH) vilket då inte längre är fallet i de spädda preparaten. Detta visar inte bara erfarenheten, utan även opublicerade undersökningar av stabiliteten på Weleda; det kan alltså inte vara tal om att *rytmiserings-förfarandet* ger spädningarna mikrobiell hållbarhet. Även Schwarzenberger-Schmitt (22, sid 124) företräder uppfattningen att det är mjölksyran ”som gör vattenextrakten hållbara.” Detta problem löstes tidigare med uppvärmning (tyndallisering) av de färdiga preparaten (ampuller, ögondroppar och Rh-dilutioner), senare (från maj 1988 för injektionslösningarna) dock genom sterilfiltrering och aseptisk tillverkning. På grund av den begränsade mikrobiella hållbarheten, efter man öppnat flaskan, finns Rh-dilutioner endast i förpackningsstorleken 20 ml.⁶

Den kemiskt-fysikaliska hållbarheten hos de nedre potenserna - bedömt genom preparatets utseende - är mycket god, för Rh-dilutioner i allmänhet fem år, och är därmed bättre än potenser framställda ur etanol-urtinkurer, som opublicerade undersökningar av stabiliteten på Weleda visar⁷. Förfarandet tycks ha en positiv verkan på denna aspekt av hållbarheten.

⁵ Organoleptiska egenskaper är aspekterna av mat eller andra substanser som en person kan erfara via sinnen - inkl smak, syn, lukt och beröring. - *uppgift från Wikipedia/en*

⁶ För ögondropparna är detta inget problem, då osteril luft inte kan tränga ner i flaskan.

⁷ Opublicerad undersökning vid en avdelning som på den tiden leddes av Peter A Pedersen.

Tabell 1. Lista över urtinkturen och läkemedel[#] som framställs med Rh-förfarandet

Urtinkturens beteckning	Växtedel	Beredningsform*	
		Rh-dilution**	Ampuller
Aconitum napellus Rh Ø	Planta tota	-	D3, 6, 20, 30
Aconitum napellus Plumbo cultum Rh Ø	Planta tota	- (CH: 0,1% Dil.)	-
Anagallis arvensis Rh Ø	Herba	-	[CH: komb.]
Archangelica Rh Ø	Radix	D3	-
Arnica Rh Ø	Radix	D3, 6, 20	D3, 20, 30
Arnica, Planta tota Rh Ø	Planta tota	D3, 4, 6, 10, 20, 30	D3, 6, 10, 15, 20, 30
Belladonna Rh Ø	Planta tota	D3, 4, 6, 10, 20, 30	D 4, 6, 20, 30
Belladonna, Radix Rh Ø	Radix	-	D6, 10, 20
Berberis, Fructus Rh Ø	Fructus	-	D2, 3
Berberis vulgaris, Planta tota Rh Ø	Planta tota	§§	komb.
Betula, Folium Rh Ø	Folium	-	D3
Bryonia Rh Ø	Radix	-	[CH: komb.]
Bryophyllum Rh Ø	Folium	D3	D3
Bryophyllum Argento cultum Rh Ø	Folium	D3	D2, 3
Bryophyllum Mercurio cultum Rh Ø	Folium	D3	D3
Chamomilla, Flos Rh Ø	Flos	-	[CH: komb.]
Chamomilla Rh Ø	Planta tota	-	-
Chamomilla Cupro culta, Radix Rh Ø	Radix	D3	D2, 3
Chelidonium Rh Ø	Rhizoma	D3	-
Chelidonium, Flos Rh Ø	Flos	D3	-
Chelidonium Ferro cultum Rh Ø	Rhizoma	D3	D2, 3
Cichorium Rh Ø	Planta tota	D3, 6	-
Cichorium Plumbo cultum Rh Ø	Planta tota	D3	-
Cichorium Stanno cultum Rh Ø	Planta tota	D3	D2, 3
Colchicum, Tuber Rh Ø	Tuber	D3, 6	D3, 5, 6
Conium maculatum Rh Ø	Herba	-	-
Echinacea angustifolia Rh Ø	Planta tota	D3	D3
Equisetum arvense Rh Ø	Herba	D3, 6, 15, 30	D3, 6
Equisetum arvense Silicea cultum Rh Ø	Herba	D3	D2, 3
Euphrasia Rh Ø	Planta tota	§§§	-
Fragaria vesca, Fructuarium Rh Ø	Fructuarium	Anaemodoron Rh D2 ^{##}	-
Gentiana lutea Rh Ø	Rhizoma et Radix	5%	-
Geum urbanum Rh Ø	Rhizoma et Radix	D3	-
Hyoscyamus niger, Herba Rh Ø	Herba	§	-
Hyoscyamus Rh Ø	Planta tota	D3, 6, 15	D3, 6, komb.
Hypericum Rh Ø	Herba	D3	D6, 30
Hypericum Auro cultum Rh Ø	Herba	D3	D2, 3
Iris germanica, Rhizoma Rh Ø	Rhizoma	-	D3
Levisticum officinale Rh Ø	Radix	D3, 6	-
Melissa Cupro culta, Herba Rh Ø	Herba	D3	D2
Millefolium Rh Ø	Herba	-	-
Nasturtium Mercurio cultum Rh Ø	Herba	D3	-
Onopordum acanthium, Flos Rh Ø	Flos	§	-
Oxalis, Folium Rh Ø	Folium	D4	D3, 6
Primula veris, Flos Rh Ø	Flos	§	-
Primula Auro culta, Rh Ø	Flos	D3	D3
Prunus spinosa, Fructus Rh Ø	Fructus	-	D3
Prunus spinosa, Summitates Rh Ø	Summitates	D3, 6	D3, 5
Solanum lycopersicum, Fructus Rh Ø	Fructus	-	D6, 15
Tabacum Rh Ø	Folium	D6, 10	D6
Tabacum Cupro cultum Rh Ø	Folium	D3	D3
Taraxacum Rh Ø	Planta tota	-	-
Taraxacum Stanno cultum Rh Ø	Planta tota	D3	D2, 3
Thuja occidentalis Rh Ø	Summitates	D3, 6	-
Thuja occidentalis Argento culta Rh Ø	Summitates	D3	D3
Tormentilla Rh Ø	Rhizoma	-	D3
Urtica dioica Rh Ø	Planta tota	Anaemodoron Rh D2 ^{##}	-
Urtica dioica Ferro culta, Rh Ø	Herba	D 3	D2, 3
Urtica urens, Planta tota Rh Ø	Planta tota	§§	komb.
Valeriana Rh Ø	Radix	-	komb.

Teckenförklaring till tabell 1:

<p># utan kombinationer med andra utgångssubstanser, när enkelmedel finns</p> <p>komb. betecknar kombinationer</p> <p>* i Tyskland, när inget annat anges</p> <p>** i Schweiz: Dilaq (Dilutio aquosa)</p> <p>## i Schweiz: Fragaria vesca D2/Urtica dioica D2 aa</p> <p style="text-align: center;">Andra beredningsformer:</p> <p><i>Ögondroppar:</i> Arnica, Planta tota Rh D3 Belladonna Rh D6 Chelidonium Rh D4 Echinacea angustifolia Rh D3</p>	<p><i>Tabletter:</i> § Cardiodoron Rh tabl. (i CH används beteckningen: Onopordon comp. tabl): Onopordum acanthium, Flos Rh Ø, Primula veris, Flos Rh Ø, Hyoscyamus niger, Herba Rh Ø</p> <p>§§ Berberis, Planta tota/Urtica urens: Berberis vulgaris, Planta tota Rh Dil. D1, Urtica urens, Planta tota Rh D3.</p> <p><i>Ögonsalva:</i> §§§ Euphrasia comp: Echinacea angustifolia Rh Ø, Euphrasia Rh Ø</p>
---	--

5. Växterna som används

Flera olika växter används till att framställa Rh-tinkurer (Tabell 1). 16 av växterna beskrivs i monografier i HAB (21). En förutsättning är att växten finns tillgänglig i färsk form (genom egen odling, insamling i naturen eller ev kontraktsodling i närheten). Förutom det finns inga begränsande regler, inte heller vad gäller växternas innehåll av ämnen:

- eteriska oljor (t ex Chamomilla Cupro culta, Geum urbanum, Melissa Cupro culta), även om eteriska oljor löser sig sämre i vatten än i etanol
- alkaloider (t ex Belladonna, Tabacum (Cupro cultum))
alkaloider innebär en särskild utmaning - tidigare misslyckades framställning emellanåt, vilket till del kan förklaras med den baktericida verkan hos en del alkaloider.

Läkarna avgör, med sina ordinationer, vilka växter som ska bearbetas med Rh-förfarandet och vilka som bearbetas med alkohol. Tidigare har produktionen som mest omfattat totalt 90 växter (inkl. vegetabiliserade metaller (23)) som bearbetats till Rh-urtinkurer (3). Idag är det ca 40 (Tabell 1 ger en överblick av växterna och de ur dem framställda preparaten). Denna utveckling visar att Rh-preparaten inte kan ersättas med preparat framställda ut tinkurer med alkohol. Läkarna erfarenheter är dock mycket olika: en del läkare är helt övertygade om Rh-preparatens fördel medan andra är mer skeptiska. Om den terapeutiska verkan av förfarandet i sig finns hittills inte publicerade. Till att börja med, i slutet på 50-talet, nöjde man sig med att beteckna Rh-preparaten som försökspreparat, och först efter mångårig utprovning fördes de över ”i det ordinära sortimentet” (3). Simon (24, sid 605) beskriver betydelsen helt kort: ”Då frågan om hälsa och sjukdom ytterst avgörs av den rytmiska funktionens reglerande förmåga (se ovan) spelar rytmiska processer en central roll i den antroposofiska farmacin, ex vis homeopatistiseringen liksom morgon- och kvällsrytmen.“ Som exempel på den sökande hållningen hos läkarna omnämns här två preparat: det fanns tidigare även en injektionslösning Cardiodoron beredd av Rh-tinktur liksom på några läkares begäran en specialtillverkad Cardiodoron Rh dilution (framtaget efter en konferens på Goetheanum - Medicinska sektionens arbetsdagar kring frågan om användningen av alkohol 2-5 april 1992) som sedan även presenterades på en konferens 25-28 mars 1993 - dessa preparat blev sedan nästan inte ordinerade alls. Det tycks därför behövas en mer differentierad betraktelse. Ett uttalande av Ita Wegman ska här tjäna som exempel på det, som rör två varianter av ett lungläkemedel - det ena var framställt enligt dr Hauschka (W A D 3) och det andra ett ”alkoholutdrag”: ”det senare visar goda resultat vid sådana fall där tuberkulosen är att bekämpa från ämnesom-sättningen, medan det andra visar det när tuberkulosen uttrycker sig mer huvudartat, alltså vid de mer förhårdnade fallen” (citerat enl 5).

6. Fiskarna-Jungfrun - öppna frågor

Vi kan konstatera att våra föregångare provat att genomföra framställningsprocesserna på morgonen och kvällen, gjort uppehåll under dagen och natten, så som Rudolf Steiner haft som villkor. De har också sett till att upprepa dessa processer ett flertal gånger.

Man kan naturligtvis fråga sig om Rh-förfarandet återspeglar de ”flertal arrangemang” som Rudolf Steiner talade om. Att **blanda ordentligt** är i alla fall viktigt, för rörelsen och bildandet av större ytor gör det möjligt, liksom vid potentiering, att kosmiska krafter kan verka in. **Värmerytmen** alstrar en rytmisk utvidgning och sammandragning, alltså en ändring av pressaften struktur under tiden den rörs. Att man valt temperaturen 37°C beror på att det är människans blodtemperatur och är liksom 4°C en viktig vattentemperatur (4°C = högsta relativa densitet; 37°C = lägsta specifika värmen dvs. högsta känsligheten för värme). Även växlingen mellan **ljus och mörker** är enligt vår uppfattning självklart också en naturlig rytm som den levande växten är del av (konkret valdes att inte låta växtansatsen belysas vid middagstid, utan bara under tidpunkterna morgon och kväll när omrörningen sker, i grynings- och skymningsljuset så att säga). Med tanke på **månrytmens** betydelse för växten, tycks det oss som mycket viktigt att genomföra framställningsprocessen under en hel måncykel (lunation⁸, 29,5 dagar), vilket också görs. Vi kan alltså konstatera att det tagits hänsyn till ett flertal rytmer.

Det fanns konkreta invändningar emot Rh-förfarandet, att man inte kan tala om morgon- och kvällsprocesser, när det ”är möjligt att *endast* behandla en växtansats på morgonen, och ... inget behov uppstår att också behöva utsätta det för en behandling på kvällen.” (25). Denna invändning är visserligen sant för omrörningsprocessen, men inte för uppvärmningen på morgonen och avkylningen på kvällen; en förnyad uppvärmning till 37°C nästa morgon är inte möjlig utan en mellanliggande avkylning (på kvällen eller under natten). Detsamma gäller för ljusrytmen.

⁸ lunation (av latin *lu'na* 'måne'), tidsintervallet från nymåne till nymåne *uppgift från: www.ne.se*

Även om när Rh-förfarandet används finns frågor: varför använder vi dessa rytmiska processer i samband med en jäsning och inte för tinkturer med alkohol? Skulle man också kunna använda detta förfarande med värmerytmen och växlingen mellan vila och rörelse vid framställningen av andra preparat? Det är några frågor som farmaceuterna skulle kunna befatta sig med i framtiden.

Tack

Vi vill tacka våra kollegor Eva-Maria Rogier, Gabriele och Holger Ehrhardt liksom Markus Sommer för kritisk granskning av manuskriptet och för viktiga uppslag. Peter Pedersen tackar kollegorna Holger Ehrhardt, Rainer Müller, Eva-Maria Rogier och Vaclav Zavesky för det fruktbara samarbetet under åren 1990-96, utan vilket denna artikel inte hade kunnat skrivas.

Korrespondensadresser

Peter Alsted Pedersen, apotekare, fil.dr.
Maglegaards Alle 110 st.th.
DK-2860 Søborg

Jan Ziolkowski, apotekare
Weleda AG
Am Pflanzergarten 1
DE-73525 Schwäbisch Gmünd

*den svenska översättningen av artikeln är genomläst och rättad av artikelförfattaren Peter Alsted Pedersen i september 2015
redigering och översättning: Gerhard Böhme*

Referenser:

- 1 Steiner R. Physiologisch-Therapeutisches auf Grundlage der Geisteswissenschaft. Zur Therapie und Hygiene. GA 314. 1:a uppl. Dornach: Rudolf Steiner Verlag, 1975
- 2 Hildebrandt, G. Die rhythmische Funktionsordnung zwischen Puls und Atmung. Habilitationsavhandling (Univ. Marburg/Lahn). Stuttgart: Schattauer Verlag, 1960
- 3 Schneider W. Das Rh-Verfahren. Weleda Korrespondenzblätter für Ärzte 1981(100)129-34
- 4 Endres, K.-P. & Schad, W. Biologie des Mondes. Stuttgart & Leipzig: S. Hirzel Verlag, 1997.
- 5 Meyer U. „Studieren Sie den Rhythmus - Rhythmus trägt Leben.“ Das Gespräch Steiner/Hauschka im Kontext der Arnheimer Vorträge 1924. Der Merkurstab 2008; 61(3)263-9
- 6 Selg P. Rudolf Hauschka am Klinisch-Therapeutischen Institut in Arlesheim 1929-41. Arlesheim: Verlag des Ita Wegman Instituts, 2010
- 7 Ehrhardt H. Zur Entstehungsgeschichte des Rh-Verfahrens. Weleda Korrespondenzblätter für Ärzte 1994;(138)50-57.
- 8 Husemann, G. Unvollständige Literaturzitate zur alkoholfreien Heilmittelherstellung. Der Merkurstab 1992; 45(1)34-36
- 9 Pharmacopoeia Helvetica, 11. Ausgabe, Supplement 11.1: Herstellungsmethoden für anthroposophische Zubereitungen, Bern: Swissmedic 2013
- 10 Anthroposophic Pharmaceutical Codex (APC), 3rd Edition. www.iaap.org.uk/Publications/Download.International Association of Anthroposophic Pharmacists (IAAP), 2013
- 11 Steiner R. Individuelle Geistwesen und ihr Wirken in der Seele des Menschen. GA 178. 1:a uppl. Dornach: Verlag der Rudolf Steiner-Nachlassverwaltung, 1966
- 12 Steiner R. Geistige Hierarchien und ihre Widerspiegelung in der physischen Welt. GA 110. 3:e uppl Dornach: Verlag der Rudolf Steiner-Nachlassverwaltung, 1960
- 13 Steiner R. Anthroposophische Leitsätze. GA 26. 5:e uppl Dornach: Verlag der Rudolf Steiner-Nachlassverwaltung, 1962
- 14 Krüger H. Heilmittelangaben Rudolf Steiners. Für Ärzte herausgegeben von der Medizinischen Sektion der freien Hochschule für Geisteswissenschaft am Goetheanum, Dornach 1969-1979
- 15 Schwenk Th. Grundlagen der Potenzforschung. Schwäbisch Gmünd: Weleda-Verlag 1954.
- 16 Schwenk W. Dipl. Ing. Theodor Schwenk in: BAAD (Herausg.): Pioniere der anthroposophischen Pharmazie, Selbstverlag 2004 (BAAD heute: Gesellschaft Anthroposophischer Apotheker in Deutschland)
- 17 Schwenk Th. Vom Einströmen kosmischer Kräfte in irdische Substanzprozesse. Grundlagen der Herstellung der Weleda-Rh-Präparate. In Weleda (Herausg.): Heilmittelbereitung auf der Grundlage kosmisch-irdischer Rhythmen, Arlesheim und Schwäbisch Gmünd: Weleda Verlag, 1961
- 18 Bericht über die Informations-Tagung in Schwäbisch Gmünd im Juni 1956. Mitteilungen der Weleda AG Arlesheim (Schweiz) und Stuttgart/Schwäbisch Gmünd für Ärzte, die auf Grundlage der durch Geisteswissenschaft erweiterten Heilkunst arbeiten Nr. 7 August 1956
- 19 Basold A. Heilmittelbereitung auf der Grundlage kosmisch-irdischer Rhythmen, Arlesheim und Schwäbisch Gmünd: Weleda-Verlag, 1957
- 20 Weleda (Hrsg.): Heilmittelbereitung auf der Grundlage kosmisch-irdischer Rhythmen, Arlesheim und Schwäbisch Gmünd: Weleda Verlag, 1961 (Neudruck leicht geändert o. J.)
- 21 Homöopathisches Arzneibuch 2013. Deutscher Apotheker Verlag Stuttgart
- 22 Schwarzenberger, M.: Biochemische, mikrobiologische und phytochemische Aspekte bei der Herstellung wässrig-fermentierter Urtinkturen am Beispiel von Atropa belladonna. Dissertation, Universität Greifswald 2012
- 23 Pedersen, PA, Straub, M & Walle, EM. Vegetabilisierte Metalle Teil II. Anbau der Pflanzen und Herstellung der Tinkturen. Merkurstab 66(2013)(1)18-23
- 24 Simon L. Grundlagen Anthroposophischer Arzneitherapie: Substanzen, Pharmazeutische Prozesse, Wirkprinzipien. In: Vademecum Anthroposophische Arzneimittel. Supplement zu Der Merkurstab 66 (2013), 3.Aufl., S. 567-634
- 25 Scheffler A. Zum Verständnis der Morgen- und Abendprozesse und ihrer Anwendung in der Heilmittelherstellung. Mitteilungen aus der anthroposophischen Arbeit in Deutschland. 1995(191) 26-37